

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Korkein hallinto-oikeus, kirjaamo
PL 180
00131 Helsinki
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

ASIA:

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen koskien 5.12.2018 valtioneuvoston päätöstä Euroopan unionin Natura 2000-verkoston Suomen ehdotuksen ja ilmoituksen täydentämisestä sekä Natura 2000 –alueiden tietojen tarkistuksista.

Valitus koskee päätöksen aluetta FI0100092 Matalajärvi. Päätöksessä Natura 2000 -verkostoon jo kuuluva Espoon Matalajärvi osoitettiin nyt myös niin sanotuksi erityiseksi suojelualueeksi tärkeänä lintujen elinympäristönä (SPA-alue), ja tämä päätös tulee pysyttää voimassa.

Valitus koskee päätökseen sisältyviä puutteellisuuksia, jotka liittyvät tietolomakkeen luonnontieteellisten tietojen ajantasaistamiseen ja SPA-alueen perusteiksi ilmoitettujen tietojen ilmoittamiseen sekä itse tietoihin ja näiltä osin päätös tulee kumota ja puutteet korjata.

VALITTAJA:

Espoon ympäristöyhdistys ry
Villa Apteekki, Pappilantie 5, 02770 Espoo

Puh. 040 507 2004
espoo@sll.fi

1. Johdanto

Luonnonsuojelulaille 1096/1996 pannaan sen 3§ mukaan täytäntöön ”luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annettu neuvoston direktiivi 92/43/ETY, jäljempänä *luontodirektiivi*, luonnonvaraisten lintujen suojelusta annettu neuvoston direktiivi 79/409/ETY, jäljempänä *lintudirektiivi*”. Kyseisten direktiivien toimeenpanosta luonnontieteellisten tietojen ilmoittamisen osalta on annettu komission täytäntöönpanopäätös Natura 2000 -alueiden tietolomakkeesta (2011/484/EU).

Valituksen aiheena olevan valtioneuvoston päätöksen (jatkossa ”pätös”) sisältämät, tietolomakkeella (liite 5) ilmoitetut luonnontieteelliset tiedot eivät täytä komission niille em. täytäntöönpanopäätöksessä 2011/484/EU (jatkossa ”täytäntöönpanopätös”) asettamia ja siinä perusteltuja vaatimuksia. Tämä koskee sekä SCI-alueen päivitettyjen tietojen että SPA-alueen uusien tietojen oikeellisuutta, vertailukelpoisuutta ja ajantasaisuutta. Tietolomakkeen päivityksessä ei ole käytetty parhaita ja uusimpia tietoja ja sen laji- ja kuvailutiedot ovat varsin puutteellisia.

Espoon ympäristöyhdistys ry. on jo kuulemisen yhteydessä muistutuksessaan 30.9.2016 huomauttanut ympäristöministeriölle vakavista puutteellisuuksista esittäen niistä yksilöidyn selvityksen, joka sisältää lajitiedot lähteineen sekä perustelut tietojen oikeelliseksi saattamisen tärkeydelle mm. täytäntöönpanopäätöksen nojalla ja vaatien niitä korjattaviksi ennen päätöstä. Muistutus ei kuitenkaan johtanut mihinkään korjauksiin päätöksessä eikä yhdistykselle ole toimitettu myöskään mitään vastinetta tai kirjallista perusteluita muistutuksen johdosta. Yhdistys pitää menettelyä moitittavana.

Espoon ympäristöyhdistyksen näkemyksen mukaan Natura-menettelyssä tulee noudattaa komission asettamia vaatimuksia erityisesti, koska niissä nimenomaisesti perustellaan oikean ja ajantasaisen lajitiedon merkitystä Natura-suojeluverkoston toimeenpanolle. Yhdistys edellyttääkin, että valtioneuvoston päätös kumotaan siltä osin kuin se tässä valituksessa todetaan lain sekä edellä mainittujen EU:n direktiivien ja ohjeiden vastaiseksi sekä velvoitetaan viranomaisen saattamaan tiedot parhaan saatavilla olevan tiedon mukaan viipymättä ajantasaisiksi, oikeiksi ja vertailukelpoisiksi.

2. Valituksen perustelut

2.1 Luonnontieteellisten tietojen ilmoittamiselle asetetut vaatimukset ja niiden perustelut, joiden perusteella päätöksestä valitetaan

2.1.1 Kansallinen lainsäädäntö

Natura 2000 -verkoston toimeenpano Suomessa perustuu luonnonsuojelulakiin 20.12.1996/1096, jonka 68§ toteaa tietojen osalta:

”Alueiden suojelutavoitteiden perusteet sisältyvät Natura 2000 -tietokannan aluekohtaisiin tietolomakkeisiin. Viranomaisten on edistettävä Natura 2000 -verkoston alueiden suojelun perusteena olevien luontotyyppien ja lajien ekologiaa vastaavia, niiden säilyttämiseen, lisäämiseen tai parantamiseen tähtäviä toimenpiteitä luonnonsuojelualueita perustettaessa ja muista tämän lain mukaisista toimenpiteistä päätettäessä. Vastaavia toimenpiteitä on edistettävä myös laadittaessa erämaalain (62/1991) mukaisten erämaa-alueiden ja ulkoilulain (606/1973) nojalla perustettujen valtion retkeilyalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia sekä Natura 2000 -alueita koskevia elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmia

samoin kuin Natura 2000 -alueiden tilaa koskevia arvioita. Suojeluperusteet on otettava huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia kaavoja laadittaessa kaavan tehtävän ja tarkoituksen edellyttämällä tavalla sekä tehtäessä ympäristönhoitoa koskevia tukipäätöksiä.

Laki toteaa näin selkeästi, että suojelutavoitteet ja niiden soveltaminen perustuvat olennaisesti tietolomakkeisiin ja siten on selvää, mahdollisuus suojelun toteuttamiseen riippuu nimenomaan niiden tiedoista. Yksi painavimpia tarpeita oikeille tiedoille on 68§ lopussa esille tuotu merkitys maankäytön suunnitteluun.

2.1.2 EU:n lainsäädäntö

Komission täytäntöönpanopäätöksessä Natura 2000 -alueiden tietolomakkeesta (2011/484/EU) todetaan ilmoitettavista tiedoista mm. :

- *"EUROOPAN KOMISSIO... ..katsoo seuraavaa:*

(3) Tietolomake toimii Natura 2000 -verkoston dokumentaationa.

(4) Natura 2000 -tietolomakkeen sisältöä olisi päivitettävä säännöllisesti parhailla kustakin verkoston alueesta saatavilla olevilla tiedoilla, jotta komissio voi täyttää koordinoititehtävänsä ja direktiivin 92/43/ETY 9 artiklan mukaisesti arvioida säännöllisesti, miten Natura 2000 edistää 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumista."

- *"JOHDANTO*

Natura 2000 on ekologinen verkosto, jonka avulla suojellaan luonnonvaraisia eläin- ja kasvilajeja sekä luontotyyppisiä, jotka ovat yhteisön kannalta tärkeitä Euroopan unionissa. Se koostuu vuonna 1979 annetun lintudirektiivin 2009/147/EY ja vuonna 1992 annetun luontotyyppidirektiivin 92/43/ETY nojalla luokitelluista alueista. Natura 2000 -hankkeen onnistumisen kannalta on keskeistä se, minkä tasoista tietoa yhteisön tärkeinä pitämistä luontotyypeistä ja lajeista on käytettävissä. Näin ollen tietojen on oltava strukturoituja ja vertailukelpoisia.

- *"Tietolomakkeen tarkoitus ja käyttö*

Natura 2000 -verkoston tietolomakkeen ja siihen perustuvan tietokannan päätavoitteena on

(1) tarjota kaikki tarvittavat tiedot, joiden avulla komissio voi yhdessä jäsenvaltioiden kanssa koordinoita toimenpiteitä yhtenäisen Natura 2000 -verkoston luomiseksi ja ylläpitämiseksi sekä arvioida verkoston toimivuutta direktiivin 92/43/ETY liitteessä I olevien luontotyyppien ja liitteessä II olevien lajien sekä direktiivin 2009/147/ETY liitteessä I olevien lintulajien ja mainitun direktiivin kattamien muiden muuttolintujen elinympäristöjen suojelun suhteen;

(6) tarjota tietoja tutkimuksen ja suunnittelun avuksi sekä muihin luonnonsuojelupolitiikkaa tukeviin tarkoituksiin;

(7) toimia luotettavana viite- ja tietolähteenä arvioitaessa erityisiä ongelmia mahdollisissa EU:n lainsäädännön rikkomistapauksissa.

Tietolomaketta, jolla Natura 2000 -verkosto dokumentoidaan EU:n tasolla, pidetään tärkeänä tietolähteenä kaikissa edellä mainituissa tarkoituksissa. Tietolomaketta olisi päivitettävä mahdollisimman usein, jotta sitä voitaisiin käyttää tarkoituksenmukaisella tavalla. Siksi on erittäin suositeltavaa, että jäsenvaltiot päivittävät tietolomaketta parhailla saatavilla olevilla tiedoilla säännöllisesti.”

- ” 3. TIEDOT ALUEEN EKOLOGIASTA

Alueista, jotka on luokiteltu SPA-alueiksi lintudirektiivin nojalla, jäsenvaltioiden on

— ilmoitettava kaikki asiaankuuluvat tiedot lintudirektiivin 4 artiklan kattamista lajeista eli liitteessä I olevista lajeista ja liitteessä I mainitsemattomista säännöllisesti esiintyvistä muuttolinnuista (kohta 3.2) (pakollinen)

— ilmoitettava tiedot luontotyyppidirektiivin liitteessä I olevista luontotyypeistä (kohta 3.1) ja liitteessä II olevista eläin- ja kasvilajeista (kohta 3.2), jos alue on kokonaan tai osaksi myös direktiivin 92/43/ETY perusteella yhteisön tärkeänä pitämä tai osoitettu myös pSCI-, SCI- tai SAC-alueeksi (valinnainen)

— toivottavaa ilmoittaa myös kaikki muut asiaankuuluvat tiedot tärkeistä eläin- ja kasvilajeista (kohta 3.3) (valinnainen)”

- ”3.1 Alueella esiintyvät luontotyypit sekä alueen arviointi niiden osalta

i) Liitteessä I olevien luontotyyppien koodit ja pinta-ala alueella ”

- ”3.2 Direktiivin 2009/147/EY 4 artiklassa tarkoitetut ja direktiivin 92/43/ETY liitteessä II luetellut lajit sekä alueiden arviointi näiden suojelun kannalta

Tilanteen mukaan annetaan alueella esiintyvien kaikkien direktiivin 2009/147/EY 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen lintulajien sekä direktiivin 92/43/ETY liitteessä II lueteltujen eläin- ja kasvilajien ryhmät, koodit ja tieteelliset nimet sekä tiedot populaatiosta alueella.”

- ”3.3 Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit (valinnainen)

Kaikki muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit, jotka ovat oleellisia alueen suojelun ja hoidon kannalta, ilmoitetaan seuraavasti:

Esittäkää perustelut lajin listaukselle käyttäen seuraavaa luokittelua:

— *IV Liitteessä IV olevat lajit (luontotyyppidirektiivi)*

— *V Liitteessä V olevat lajit (luontotyyppidirektiivi)*

— *A. Kansallinen punainen lista*

— *B. Kotoperäinen (endeemi)*

— *C. Kansainväliset yleissopimukset (muun muassa Bernin yleissopimus, Bonnin yleissopimus ja biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus)*

— *D. Muut syyt*

Samanaikaisesti voidaan ilmoittaa useampia luokkia. Lisätietoja lajin listauksen perusteista (erityisesti luokasta D) voidaan antaa kohdan 4.2 vapaassa tekstikentässä, jossa voidaan kuvata alueen laatua ja tärkeyttä.

- *"4.3 Uhat, kuormitukset ja toimet, joilla on vaikutuksia alueeseen*

"Vaikutukset" liittyvät kaikkiin sellaisiin ihmisen toimiin ja luonnon prosesseihin, joilla voi olla myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia alueen suojeluun ja hoitoon. Yhden luontotyypin tai lajin kannalta kielteinen vaikutus voi tunnetusti olla toisen lajin kannalta myönteinen samalla alueella. Tämän kentän tarkoituksena ei ole kerätä yksityiskohtaista vaan yleisluonteista tietoa alueen suurimmista uhista, kuormituksista ja toimista. On tärkeää ottaa huomioon myös alueen lähiympäristössä olevat uhat, kuormitukset ja toimet, jos niillä on vaikutuksia alueeseen. Vaikutukset riippuvat muun muassa sellaisista tekijöistä, kuten paikalliset korkeussuhteet, alueen koko ja luonne sekä ihmistoiminnan luonne. Tietojen olisi kuvastettava kaikkein viimeisintä tilannetta. Uhkia, kuormituksia ja toimia, joilla on kielteisiä vaikutuksia, voidaan torjua hoitotoimenpiteillä. Siksi niitä koskevia tietoja olisi tarkasteltava ja ne olisi ymmärrettävä esimerkiksi alueen hoitosuunnitelmien yhteydessä."

- *"4.5 Tietolähteet (valinnainen)*

Ilmoitetaan jokaiseen alueeseen liittyvät oleelliset julkaisut ja/tai tieteelliset aineistot, jos sellaisia on saatavilla. Tiedot annetaan tieteellisten kirjallisuusviitteiden vakiintuneeseen tapaan. Julkaisemattomat asiakirjat ja ilmoitukset, jotka liittyvät tietolomakkeessa annettuihin tietoihin, ilmoitetaan, jos niillä on merkitystä. Verkkolähteiden osalta on otettava huomioon, että koska URL-osoitteet yleensä muuttuvat usein, on vältettävä sellaisten URL-osoitteiden ilmoittamista, jotka saattavat muuttua. Tässä kentässä voidaan ilmoittaa myös muita tietoja, jotka ovat tärkeitä alueen dokumentoinnin kannalta."

Täytäntöönpanopäätös esittää selkeät ja perustellut minimivaatimukset, joita jokaisen jäsenvaltion tulee noudattaa kaikkien ilmoitettavien alueiden osalta. Tässä valituksessa

viitataan näihin vaatimuksiin ja velvoitteisiin osana olennaista, Suomen toimeenpanemaa EU-lainsäädäntöä.

2.2 Alueesta FI010092 Matalajärvi annetut tiedot ja niiden puutteellisuus

Kuten kohdassa 2.1 tuodaan esille, on tietolomakkeen tietojen vaatimukset täyttääkseen oltava:

-ajantasaisia

-parhaita saatavissa olevia

-kattavia ja

-vertailukelpoisia.

Päätös on erittäin puutteellinen tietolomakkeen tietojen osalta eikä täytä em. vaatimuksia. Annetut tiedot perustuvat selkeästi vanhentuneeseen ja erittäin suppeaan aineistoon verrattuna parhaimpaan saatavilla olevaa tietoon eikä niiden siten voida katsoa edustavan sitä. On huomattava erityisesti, että alueella on sen perustamisen yhteydessä käytettyjen tietojen ja ensimmäisen päivityksen erittäin pitkällä aikavälillä tapahtunut muutoksia sekä tutkimustiedon olennaista lisääntymistä, jotka olisi ehdottomasti otettava huomioon täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti. Alueella on esimerkiksi lopetettu vesilintujen metsästyksen, käynnistetty kaavoitushankkeita ja tehty lukuisia sekä niihin liittyviä että erillisiä luontoselvityksiä ja tutkimuksia.

Seuraavassa eritellään valituksen aiheena olevat puutteet tietolomakkeen ja siitä annetun täytäntöönpanopäätöksen otsikkonumeroinnin mukaisesti.

- **3.1 Alueella esiintyvät luontotyypit sekä alueen arviointi niiden osalta**

Luontotyyppiluettelon selkeä puute on tyyppin ”7160, Lähteet ja lähdesuot” puuttuminen. Tietolomakkeen kuvailukentässä 4.2. kuitenkin todetaan Matalajärven lähdevaikutteisuus. Lisäksi lukuisissa ennen Natura-päivitystä tehdyissä tutkimuksissa on löydetty alueelta tyyppillistä lähdelajistoa, kuten erityisesti suojeltava etelänkoipikorri sekä sienisääskilajistoa. Niistä ja lähde-/pohjavesivaikutteisuudesta on julkaistu parasta saatavilla olevaa tietoa edustavia tieteellisiä artikkeleita, esityksiä ja lausuntoja jotka olisivat olleet otettavissa ja olisi tullut ottaa huomioon luontotyyppin merkityksen takia alueen ja sen lajiston suojelulle (ks. lähdeliitteet).

Valittaja toteaa, ettei pakollisen kohdan 3.1 tiedon osalta ole käytetty uusinta ja parasta saatavilla olevaa tietoa ja olennaisen tiedon puute vaarantaa luontotyyppeihin liittyvien luontoarvojen suojelun täytäntöönpanopäätöksen mukaisin perustein.

- **3.2 Direktiivin 2009/147/EY 4 artiklassa tarkoitettut ja direktiivin 92/43/ETY liitteessä II luetellut lajit sekä alueiden arviointi näiden suojelun kannalta**

Tähän kohtaan tulee täytäntöönpano-ohjeen mukaan ilmoittaa kaikki asiaankuuluvat tiedot lintudirektiivin 4 artiklan kattamista lajeista eli liitteessä I olevista lajeista ja lisäksi liitteessä I mainitsemattomista säännöllisesti esiintyvistä muuttavista lajeista.

Päätöksen tietolomakkeissa kohtaan 3.2. on merkitty Matalajärven Natura-alueelle vain 31 lintulajia ja kolme luontodirektiivin II-liitteen eliölajia. Tietolomakkeen kohdan 4.5, Tietolähteet, mukaan siinä on lueteltu sekä alkuperäisen Natura-päätöksen että nyt tehdyn tietokantatäydennyksen lähteet. Vaikka alue nimenomaisesti on päivityksen yhteydessä luokiteltu SPA-alueeksi, ei siinä kuitenkaan ole kohdan 4.5 tiedon perusteella käytetty tuoreimpia linnustotietoja, vaan ainoa julkaisu: ”Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta”, on alkuperäisestä päätöksestä ja vuodelta 1991. Seuranta on kuitenkin sen jälkeen päivitetty kolmasti vuosina 2000, 2008 ja 2015 ja on selvää, että nämä lähteet olisi muun ohella tullut huomioida. Päivityksestä annettujen lisätietojen tarkkuutta kuvastaa myös se, että päätöksen yhteydessä julkaistun tiivistelmän (liite 4) mukaan päivityksessä ei olisi lisätty yhtään uutta (lihavoidut lajit) lintulajia. Tietojen vertailukelpoisuusvaatimuksen osalta valituksessa viitataan esimerkiksi Siikalahden FI0415001 tietojen ajantasaistamiseen, jossa seurantapäivitykset ilmeisesti on, toisin kuin Matalajärvellä, huomioitu.

Koska linnuston seurantaa Matalajärvellä on pitkäjänteisesti ja säännöllisesti kirjattu Suomen lintutieteellisen yhdistyksen (Tringa) Tiira-tietokantaan, on siitä saatava tieto otettava huomioon ja sitä pidettävä kattavimpana saatavilla olevana tietona. Tiira-tietokannan tärkeyden tietolähteenä toteaa myös esimerkiksi Espoon kaupungin ympäristökeskuksen julkaisu: ”Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvit” (Lähdeviitteet), joka viittaa siihen lintujen osalta.

Komission edellyttämän ajantasaisen ja parhaan saatavilla olevan tiedon mukainen Matalajärven lajimäärä onkin todellisuudessa merkittävästi korkeampi kuin mitä tietolomakkeessa tässä kohdassa on ilmoitettu. Sen perusteella luvut ennen päivityksen ajankohtaa Matalajärven osalta ovat kohtaan 3.2 täytäntöönpanopäätöksen mukaan ilmoitettavaksi kuuluvien lintulajien osalta 46 Lintudirektiivin I-liitteen lajia ja 57 muuta ilmoitettavaa lajia lajia sekä yksi kohtaan 3.3. ilmoitettava tärkeä laji (ks. Liite 1). Puuttuvien joukossa on useita tällä alueella poikkeuksellisen runsaita, uhanalaisia sekä suojeluarvoltaan merkittäviä lajeja.

Tiira-tietokannan mukaan myös Tietolomakkeessa ilmoitettujen lajien todelliset yksilömäärät ovat paljon tietolomakkeessa ilmoitettuja suuremmat. Sekä

muuttolintumäärissä että pesivässä lajistossa on erittäin vähän vaihtelua vuodesta toiseen aineiston perusteella, tämä koskee myös maksimimääriä.

Kattava lajilista kirjallisuusviitteinen on esitetty tämän muistutuksen liitteenä taulukossa (liite 1).

- **3.3. Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit (valinnainen)**

Tähän kohtaan tulee täytäntöönpano-ohjeen mukaan ilmoittaa kaikki muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit, jotka ovat oleellisia alueen suojelun ja hoidon kannalta. Vaikka kohta on valinnainen, niin olennaista on, että se on Matalajärven tietolomakkeessa päätetty ottaa käyttöön. Tällöin on tarkoituksenmukaista ja voitava olettaa, että siinä pyritään kattavasti ja vertailukelpoisesti huomioimaan täytäntöönpanopäätöksen em. sanamuodon mukainen lajisto saattaen se myös ajan tasalle uusimman tiedon kanssa päivityksen yhteydessä.

Tietolomakkeen luettelossa mainitaan vain 11 kasvilajia, joista yksi on kansallisella punaisella listalla, muiden perusteluna on luokka D (muut syyt).

Lista on täysin sama kuin alkuperäisessä tietolomakkeessa vuodelta 2002 (liite 6). Tämä siitä huolimatta, että nykyisen, ajantasaisen ja parhaan saatavilla olevan tutkimustiedon mukaan alueella esiintyy huomattava määrä tiukasti suojeltuja luontodirektiivin IV liitteen lajeja sekä alueen suurta monimuotoisuutta ja tietolomakkeessa 3.1. ilmoitettavia luontotyyppisiä kuvaavia, erittäin harvinaisia sekä kansallisen punaisen listan lajeja, joukossa myös erityisesti suojeltava laji etelänkoipikorri (VU).

Erityisesti selkärangattomien osalta alue on osoittautunut ennen päivitystä poikkeuksellisen arvokkaaksi ja monipuoliseksi ja on selvää, että näiden lajien ilmoittaminen kohdan 3.3. ollessa käytössä on perusteltua alueen suojeluarvon ymmärtämiseksi ja turvaamiseksi ja ajan tasalle saattamiseksi.

Lepakoita on tutkittu useaan otteeseen Natura-alueeseen rajautuvalla alueella ja osin sen sisällä. Tutkimuksissa on löydetty vähintään yhdeksän lepakkolajia ja vaikka suurin osa löydöistä on hieman Natura-alueen rajauksen ulkopuolella, on perusteltua olettaa näidenkin lajien todennäköisesti käyttävän myös Natura-aluetta vastaavin tavoin.

Nämä parasta tietoa edustavat lajit on lueteltu liitteen 1 taulukossa.

- **4.3 Uhat, kuormitukset ja toimet, joilla on vaikutuksia alueeseen**

Uhkien ilmoittamisessa on täytäntöönpanopäätöksen mukaan tärkeää ottaa huomioon myös alueen lähiympäristössä olevat uhat, kuormitukset ja toimet, jos niillä on vaikutuksia alueeseen ja näiden tietojen on kuvastettava kaikkein viimeisintä tilannetta.

Uhkaluokitus ei ole ajan tasalla, sillä siinä tulisi olennaisesti huomioida viimeisin ja radikaalisti muuttunut tilanne erityisesti maankäytön hankkeiden aiheuttamien suorien ja välillisten vaikutusten osalta. Nämä uhkat ovat erittäin konkreettisia ja erityisesti

linnuston ja esim. saukon suhteen uhkaluokituksen päivityksessä tulisikin siten huomioida ainakin luokkien E01, G05, H06 ja J02 tarkastelu.

Ylipäätään ympäröivän alueen hankkeiden aiheuttamat uhat ja niiden merkitys tulisi tietolomakkeessa saattaa ajan tasalle ja konkreettisemmin huomioida uusimman tiedon pohjalta mm. suojavyöhykkeiden tarpeen ymmärtämiseksi.

Jatkossa Natura-alueen rajausta tulisi tarkastella kattaen Högnäsin kannas ja sitä ympäröivä alue laajasti, ottaen huomioon aluetta koskevat asema- ja yleiskaavaprosessien aikana tehdyt, meneillään olevat ja jatkossa tehtävät selvitykset. Näiden myötä tieto alueen on lisääntynyt merkittävästi. Tarkastelussa tulee huomioida sekä nykyisen rajauksen suojavyöhyketarve sekä ympäröivän alueen merkitys lajistoltaan ja muilta luontoarvoiltaan luontaisena ja tärkeänä kokonaisuutena.

2.3 Tietolomakkeen päivityksessä käytettyjen tietolähteiden puutteellisuus ja paras saatavilla oleva tieto.

Täytäntöönpanopäätös edellyttää, että Natura 2000 -tietolomakkeen sisältöä olisi päivitettävä säännöllisesti parhailla kustakin verkoston alueesta saatavilla olevilla tiedoilla.

Vaatus myös perustellaan selvästi, kuten tämän valituksen kohdassa 2.1. tuodaan esille.

Täytäntöönpanopäätöksen ”4.5 Tietolähteet (valinnainen)” kohdassa edellytetään, mm.:

”Ilmoitetaan jokaiseen alueeseen liittyvät oleelliset julkaisut ja/tai tieteelliset aineistot, jos sellaisia on saatavilla. Tiedot annetaan tieteellisten kirjallisuusviitteiden vakiintuneeseen tapaan. Julkaisemattomat asiakirjat ja ilmoitukset, jotka liittyvät tietolomakkeessa annettuihin tietoihin, ilmoitetaan, jos niillä on merkitystä.”

Vaikka kohta on valinnainen, niin on voitava olettaa, että kun se on otettu käyttöön, ilmoitetaan siinä kaikki käytetty tieto täytäntöönpanopäätöksen sanamuodon mukaisesti. Siten, koska tietolomakkeessa ilmoitettu lähdeaineisto on em. sanamuotoon ”oleelliset julkaisut ja/tai tieteelliset aineistot” nähden erittäin vajavainen ja lisäksi suurelta osin vanhentunut, on oletettavaa, että myös tietolomakkeen tiedot pohjautuvat sellaiseen aineistoon.

Päätöksen selostuksessa todetaan:

”Natura 2000 –alueiden tietojen ajantasaistamista koskevan selvitystyön ovat tehneet Metsähallituksen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten asiantuntijat. Tietolomakkeilla esitettävät tiedot luontotyypeistä ja lajeista ovat asiantuntija-arvioita koko aluetta koskien ja niiden laadinnassa on usein käytetty hyväksi useiden eri tietolähteiden ja -järjestelmien aineistoja. Keskeisimpinä tietolähteinä ovat olleet Metsähallituksen suorittamat

luontotyyppi-inventoinnit, VELMU-aineistot, Eliölajit –tietojärjestelmään kootut tiedot sekä LIFE-hankkeiden ja muiden aluekohtaisten selvitysten yhteydessä esiin tulleet tiedot. Lintutietojen päivittämisessä on hyödynnetty Tiira-havaintotietojärjestelmän, Luonnontieteellisen keskusmuseon sekä Metsähallituksen keräämiä tietoja. Valmistelu on tapahtunut ympäristöministeriön ohjauksessa vuosien 2013 – 2015 aikana.”

Tietolomakkeen sisällön ja sen tässä valituksessa esille tuotujen puutteiden perusteella vaikuttaa siltä, että ainakaan Matalajärven osalta em. toteamusta ei ole kaikin osin noudatettu. Tämä käy ilmi selvästi myös vertaamalla kohdan 4.5 mukaan käytettyä lähdemateriaalia ja Espoon ympäristöyhdistyksen toimittamaa materiaalia (liite 1 lähdeviitteet), jota ei ole muistutuksesta huolimatta huomioitu.

Valittajan käsityksen mukaan edellä tässä valituksessa todetut puutteet tietolomakkeen luonnontieteellisissä tiedoissa johtuvatkin pitkälti siitä, että vaatimusta parhaan saatavilla olevan tiedon käyttämiseksi ei ole noudatettu.

Kyseiset tiedot ovat ennen päivityksen nähtävillä panoa olleet julkisia ja helposti saatavilla olleita ja suurelta osin viranomaisten tuottamia tai heidän julkisissa dokumenteissaan esille tuotuja, kuten liitteen 1 lähdeluettelosta selviää. Verrattaessa sitä kohdan 4.5. luetteloon on helposti havaittavissa miten suuri määrä olennaista ja ajantasaista tutkimustietoa ja julkaisuja nimenomaan alueen suojeluarvoihin liittyen on jätetty huomiotta.

Esimerkkinä mainittakoon Espoon kaupungin julkaisemat Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvit 2011, Högnäsin asemakaavan luontoselvitykset 2007 ja 2015, sekä Lintuvesien seurannan päivitykset 2000, 2008 ja 2015. Julkaisuista käy ilmi esimerkiksi se, että Matalajärven Natura-alueella esiintyy viitasammakon (luontodirektiivin liite IV) todennäköisesti merkittävin populaatio koko Espoossa. Lisäksi sivuutettuja, tärkeitä parhaan tiedon lähteitä ovat uhanalaislajistoa täydentävät tieteelliset julkaisut, niitä yhteen vetävä Metsähallituksen esitys sekä linnuston osalta, päätellen sen puuttumisesta kohdassa 4.5 ja kohdassa 3.2. puuttuvista erittäin olennaisista lintutiedoista, aivan erityisesti kattavimman tiedon sisältävä Tiira-tietokanta. Lisäksi Espoon ympäristöyhdistys on toimittanut muistutuksensa yhteydessä huomioitavaksi lausuntoja sekä tuolloin vielä julkaisemattoman M. Masingin alustavan tutkimusraportin uusien lepakkolajien osalta (ks. lähdeliitteet).

Luettelo em. parhaan luonnontieteellisen tiedon sisältävistä, päivitykseen käytettävistä olleista tiedoista on valituksen Liitteessä 1.

2.4 Tietojen puutteellisuuden merkitys ja korjaustarpeen perustelu

Kansallisessa lainsäädännössä, luonto- ja lintudirektiiveissä sekä Tietolomakkeen täytäntöönpanopäätöksessä esitetään selkeät, aiemmin tässä valituksessa referoidut perustelut luonnontieteellisten tietojen ilmoittamiselle esitetyille vaatimuksille.

Vaatimusten noudattamatta jättämisellä on vakavia seurauksia ensinnäkin paikallisesti kyseisen alueen suojelun toteutumiselle. Se vie pohjan suojelun suunnittelulta, sen toteutumisen seurannalta ja huomioinnilta mm. erilaisten hankkeiden vaikutuksia arvioitaessa. On itsestään selvää, että luonnontieteellisten tietojen päivittämisen nimenomainen tarkoitus on saattaa ne ajan tasalle päivityksen yhteydessä, eikä lykätä tietoisesti ja omaehtoisesti myöhempään ajankohtaan. Tämän luonnollisesti tulee olla vielä vahvempi oletus alueilla, joiden edellisestä päivityksestä on yli 15 vuotta tai joiden suojeluperuste on olennaisesti muuttunut sekä tietojen lisääntyessä että ilmoittamisella SPA-alueeksi, kuten Matalajärvellä. Komissio edellyttää jatkuvaa parhaiden tietojen ylläpitoa, eikä valittajan näkemyksen mukaan jo ennestään pitkän päivitysvälin (tiedot annettu perustamisen yhteydessä 2002) venyttäminen voi mitenkään olla linjassa sen kanssa.

Matalajärven osalta erityisen ajankohtaista ja laillisuusvaatimusten kannalta ongelmallista on oikeiden päätelmien teko suojelun varmistamiseksi maankäytön muutosten yhteydessä. Luonnontieteellisten tietojen ollessa virheellisiä, on lain edellyttämän arvioinnin teko luotettavasti mahdotonta sen perustuessa nimenomaan näihin tietoihin, jotka lain mukaan ovat alueen suojelun perustana. Alueeseen kohdistuvat maankäyttöpaineet ovat kovia, sillä meneillään on sekä osayleiskaavan päivitys että lukuisia uusia asemakaavahankkeita ja poikkeamishakemuksia, joiden arvioinnissa on oltava paras ja ajantasainen tieto. Tilanne on siksi myös käytännössä ajankohtainen, eikä ole laillisuusvaatimusten toteutumisen kannalta hyväksyttävää, että oikeiden tietojen päivittäminen jätettäisiin myöhempään, määrittelemättömään ja historian perusteella kaukaiseen tulevaisuuteen.

Eriyisen ongelmallinen tilanne on suojelun toteutumiselle (nyt päätöksen myötä uuden SPA-alueen suojeluperusteena olevan) lintulajiston suhteen, josta vain murto-osa on päätenyt tietolomakkeeseen. Vaikka virheelliset lajitiedot ja alueen päivittämätön kuvaus tietolomakkeessa antavat väärän tiedon alueen kehityksestä pesintäalueena, niin Matalajärven osalta vielä suuremman ongelman aiheuttaa alueen poikkeuksellinen ja jatkuvasti kasvanut merkitys nimenomaan muuton aikaisena levähdysalueena. Kun suurin osa muuttavasta, ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevasta lajistosta puuttuu sekä yksilö- että lajimääräisesti, on käytännössä mahdotonta tehdä niille oikeellisesti esimerkiksi lain edellyttämää erilaisten häiriöiden vaikutusten arviointia.

Toisekseen ilmoitettujen tietojen oikeellisuudella on yksittäistä aluetta laajempaa merkitystä koko Natura-verkoston suunnittelulle, toteuttamiselle ja seurannalle sekä kansallisesti että EU- tasolla. Mikäli tietojen ja niiden ylläpidon taso on osalla alueita yhtä heikkoa kuin Matalajärvellä, ei suojelua voida toteuttaa yhtenäisesti direktiivien tavoitteen mukaisesti.

2.5 Kuulemisen jälkeen saadut tiedot valituksen alaiseen asiaan liittyen

Espoon ympäristöyhdistys ei ole saanut muistutukseensa liittyen mitään kirjallista vastinetta. Puhelimitse muistutuksen jättämisen jälkeen tehtyyn tiedusteluun on saatu vastaus, että mitään korjauksia ei tulla enää tekemään koska ne vaatisivat uuden kuulemiskierroksen.

Päätös olla korjaamatta puutteita todetaan myös päätöksessä: *”Ympäristöministeriö on käsitellyt muistutukset ja lausunnot yhteistyössä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja Metsähallituksen asiantuntijoiden kanssa. Niiden johdosta nähtävillä olleeseen ehdotukseen on tehty pieniä täsmennyksiä. Kannanotoissa on sekä vastustettu, että kannatettu ehdotusta ja tehty myös lisäesityksiä täydentämisestä ja tietojen tarkistuksista. Kannanotoista on laadittu yhteenveto sekä kohdekohtaiset koosteet.*

Tietojen ylläpidon ollessa luonteeltaan jatkuvaa toimintaa tehdyt uudet tietojen lisäesitykset arvioidaan seuraavan päivituksen yhteydessä.”

Kuten jo aiemmin on todettu, valittajan näkemyksen mukaan päivituksen tehtävä on ajantasaistaa tiedot eikä siirtää niitä esim. resurssi- tai aikataulupaineista johtuen tulevaisuuteen tällaisen menettelyn ilmeiset kielteiset vaikutukset ja riskit suojelun toteutumisen huomioiden.

Valittaja on myös eri mieltä päätöksen yo. viimeisen lauseen tulkinnasta, että muistutusten ja lausuntojen esille tuomat virheet olisivat ”lisäesityksiä”. Sitä ne eivät ole, vaan kuulemiseen liittyviä vaatimuksia korjata virheet päivituksen laillisuusvaatimusten täyttämiseksi. Koska ainakin Espoon ympäristöyhdistys on muistutuksessaan tämän myös korostetusti tuonut esille, olisi se pitänyt ottaa huomioon. Lisäksi valittajan mielestä päätös tulkitsee väärin mitä ”jatkuvalla toiminnalla” tarkoitetaan ja tämä on erityisen selvää ottaen huomioon Suomen Natura-tietojen todennäköisesti komission tarkoittamaa huomattavasti pidemmän päivitysvälin jo nyt.

Lisäksi päätöksessä todetaan vastineiden osalta: *”Tarkemmat selvitykset alueiden luonnonarvoista on koottu Suomen ympäristökeskuksessa olevaan Natura 2000 -tietokantaan, joka on osa päätöksen asiakirja-aineistoa. Asiakirja-aineistoon sisältyvät lisäksi kuulemisen yhteydessä tehdyt muistutukset sekä niihin laaditut vastineet.”*

Kun Espoon ympäristöyhdistys tiedusteli sähköpostilla em. päätöksessä mainittua vastinetta, kerrottiin ettei sitä ole koska muistutus on käsitelty lausuntona. Tästä valittaja ymmärtää, että muistutukset voidaan käsitellä lausuntoina, joihin ei tule antaa vastinetta.

Huomautetaan myös, että päätöksen valitusosoituksessa on annettu virheellinen sähköpostiosoite verrattuna KHO:n sivulta löytyvään (pisteen tilalla välilyönti):

”Muutoksenhakuasiaan liittyvä sähköposti on lähetettävä aina korkeimman hallinto-oikeuden virastosähköpostiin (korkein hallinto-oikeus(at)oikeus.fi.”

Vaikka tekstissä todetaan, että sähköpostilähetys on valittajan omalla vastuulla, tulee oikeusturvan kannalta voida luottaa että ohjeistuksen tiedot ovat oikeita.

3 Vaatimus

Päätöksessä Natura 2000 -verkostoon jo kuuluva Espoon Matalajärvi osoitettiin myös erityiseksi suojelualueeksi tärkeänä lintujen elinympäristönä (SPA), ja tämä päätös tulee pysyttää voimassa.

Valittaja kuitenkin katsoo, että valituksenalainen VN päätös on Alueen Matalajärvi, FI0100092 osalta kansallisen ja EU-lain vastainen ja edellyttää, että se kumotaan *siltä osin* kuin se koskee tietolomakkeen tietojen ilmoittamista ja laatua tämän valituksen kohdassa 2 eriteltyjen, ja siinä perustellun mukaisesti lainvastaisten puutteiden osalta liittyen tietolomakkeen kohtiin:

- 3.1 Alueella esiintyvät luontotyypit sekä alueen arviointi niiden osalta
- 3.2 Direktiivin 2009/147/EY 4 artiklassa tarkoitettut ja direktiivin 92/43/ETY liitteessä II luetellut lajit sekä alueiden arviointi näiden suojelun kannalta
- 3.3 Muut tärkeät kasvi- ja eläinlajit (valinnainen)
- 4.3 Uhat, kuormitukset ja toimet, joilla on vaikutuksia alueeseen
- Sekä kaikkiin muihin kohtiin, joilla parhaan saatavilla olevan tiedon käyttämisellä on vaikutusta.

Toiseksi valittaja edellyttää, että edellä mainitut tiedot saatetaan vastaamaan täytäntöönpanopäätöksen vaatimuksia viipymättä eli valituksenalaisen päätöksen yhteydessä ja kattavasti tällä hetkellä saatavilla olevaa, parasta ja ajantasaisinta tietoa hyödyntäen mm. liitteen 1 taulukon laji- ja lähdetiedot huomioiden. Erityisen merkittäviä alueen suojelun toteutumiseksi on puutteiden korjaaminen lomakkeen kohtien 3.2. ja 3.3. osalta.

Liiteluettelon lähdeviitteet on lueteltu liitteessä 1 ja ne toimitetaan erillisenä tiedostona jälkikäteen. Valittaja haluaa varata mahdollisuuden täydentää valitusta ja liiteaineistoa käsittelyn aikana.

LISÄTIEDOT

Juha Solantie, hallituksen jäsen, Espoon ympäristöyhdistys, puh. 050 458 2359,
juha.solantie@welho.com

ALLEKIRJOITUKSET

Espoossa 18.1.2019

Espoon ympäristöyhdistyksen puolesta,

Virpi Sahi
puheenjohtaja

Anni Simola
taloudenhoitaja

LIITTEET

Liite 1: Parhaat saatavilla olevat luonnontieteelliset tiedot alueen lajeista.

Liite 2: Muistutus luonnontieteellisten tietojen ajantasaistamisesta Natura-alueella FI0100092 Matalajärvi, Espoo. Espoon ympäristöyhdistys, 30.9.2016.

Liite 3a: VN yleisistunnon pöytäkirjanote 05122018.

Liite 3b: Valtioneuvoston päätös Euroopan unionin Natura 2000-verkoston Suomen ehdotuksen ja ilmoituksen täydentämisestä sekä Natura 2000 –alueiden tietojen tarkistuksista. Annettu Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2018.

Liite 3c: Selvitys valitusajasta-YM sivusto.

Liite 4: Tiivistelmä Natura 2000 -alueen suojeluperusteista. 10.12.2018.

Liite 5: Natura 2000-tietolomake, Alue FI0100092. Ei päivämäärää.

Liite 6: Tiivistelmä virallisen Natura-tietolomakkeen tiedoista 8.5.2002. Ympäristö.fi.

Liitteen 1 lähdeliitteet (toimitetaan erikseen).